

De Windvogel: Coöperatie voor duurzame energie

De Windvogel is een coöperatieve vereniging van mensen die gezamenlijk duurzame (wind)energie produceren. De coöperatie bezit momenteel zes windmolens en twee zonnevelden. De opgewekte stroom wordt gebruikt door de leden zelf. Zij investeren in de coöperatie, hebben zeggenschap over de organisatie en realiseren rendement over hun geld.

1. Inleiding

De Windvogel is een coöperatie van burgers en voor burgers met momenteel ruim 3300 leden. Het heeft als doel gezamenlijk de productie van duurzame energie in Nederland te bevorderen. Eén van de ambities is om zoveel mogelijk Nederlandse huishoudens te voorzien van duurzame elektriciteit afkomstig van wind- en zonne-energie. Daarnaast wil de Windvogel een doorbraak van duurzame energie in Nederland stimuleren. Dit wil men bereiken door zoveel mogelijk samen te werken met energiecoöperaties, gemeenten en andere initiatiefnemers. Het doel is dat burgers kunnen participeren in duurzame energieprojecten. De prioriteit van de Windvogel ligt voornamelijk bij windenergie op het land. Dit is de meest rendabele vorm van duurzame energie en levert veel elektriciteit op. De Windvogel investeert ook in projecten met zonnepanelen.

De Windvogel is als coöperatie formeel opgericht in 1991. Geïnspireerd door de club van Rome en naar aanleiding van het Brundtland-rapport hebben D.M. van Elk en A. Abbema in 1989 een grote groep mensen in Gouda/Reeuwijk gemobiliseerd. Deze duurzaamheidsgroep – ontstaan uit de kerkvereniging – bouwde een windmolen ('Een ijzeren paal met twee houten platen'), die goed was voor energie voor ongeveer 100 huishoudens per jaar. De benodigde investering, 125.000 gulden, haalden zij op bij bewoners in de wijk, die daarmee de eerste leden van de coöperatie waren.

2. Principes

Het belangrijkste principe van de coöperatie is verbetering van het leefklimaat. Dit is opgenomen in de statuten van de organisatie. Ook bij de voorloper van de formele coöperatie – de duurzaamheidsgroep van een kerkvereniging – was dit al leidend. Dit principe is vervolgens bij de oprichting in 1991 het uitgangspunt geworden van de Windvogel. Door opwekking van duurzame energie wordt verbranding van schaarse fossiele brandstoffen en uitstoot van CO² voorkomen.

Twee jaar geleden is de strategie van De Windvogel bijgesteld. Er is een belangrijk principe bij gekomen, namelijk de betrokkenheid van de lokale wijk waar windmolens staan. Hiermee wordt meerwaarde voor de lokale samenleving gecreëerd.

Er wordt op twee manieren waarde gecreëerd. Enerzijds doordat burgers gezamenlijk bij een initiatief betrokken zijn, anderzijds omdat het meerwaarde kan opleveren voor de lokale

economie. Bij het plaatsen van een windmolen wordt de buurt/lokale gemeenschap actief betrokken en wordt geprobeerd draagvlak te creëren. Dit doen zij bijvoorbeeld door in de wijk onder de aandacht te brengen dat er een windmolen komt en dat de bewoners (mede-)eigenaar van de windmolen kunnen zijn. De mensen in de wijk kunnen lid worden van de coöperatie, kunnen meebeslissen over de bestemming van de financiële opbrengsten en over de gang van zaken binnen de organisatie. Kortom, het wordt de molen van de burgers in de wijk.

Het draait dus in de eerste plaats niet om winstoptimalisatie, maar om verbetering van het leefklimaat en het duurzaam stimuleren van de lokale economie en de lokale samenleving. Het nastreven van deze twee basisprincipes zorgt voor meervoudige waardecreatie: de verbetering van het leefklimaat is duidelijk gericht op ecologische meerwaarde. De betrokkenheid van burgers en het streven om de lokale economie te stimuleren met de initiatieven, duiden op economische en sociale meerwaarde. Uiteraard is er ook sprake van gedeelde waardecreatie: de kosten en de opgewekte energie worden gedeeld door de leden.

3. Ontwerp

Sinds de start van de coöperatie in 1991 is de Windvogel gegroeid tot meer dan 3300 leden. Dit is vooral gekomen door overnames van andere energiecoöperaties. Zo wilde één van de overgenomen coöperaties zichzelf opheffen omdat de leden bestuurlijk moe waren. De Windvogel heeft de leden en de molens van deze coöperatie overgenomen. Daarnaast is het ledenaantal gegroeid door een actie met zonnepanelen. Als lid van de Windvogel kreeg men 15% korting bij aankoop van de zonnepanelen bij de organisatie Metdezoon.

De afgelopen jaren heeft de Windvogel geen nieuwe molens gebouwd en hierdoor is het ledenaantal niet sterk gegroeid. Jaarlijks komen en ongeveer 100 nieuwe leden bij. Op dit moment is er geen drang om het aantal te laten groeien. Dit is ook niet noodzakelijk voor de organisatie want de Windvogel is financieel gezond en zit goed bij kas.

Het belangrijkste transactiemiddel is geld. Om lid te worden van de coöperatie wordt eenmalig een bedrag van vijftig euro gevraagd. Als lid is het mogelijk om zelf stroom af te nemen van de molens van De Windvogel.

Daarnaast kunnen leden geld uitlenen aan de Windvogel voor het financieren van de wind- en zonne-energieprojecten. De transactievorm die hierbij hoort is lenen. Over de lening wordt door de coöperatie rente uitgekeerd. De hoogte van de rente wordt tijdens een algemene ledenvergadering vastgesteld.

Een andere transactievorm die de coöperatie kenmerkt is 'delen'. De Windvogel wil graag samenwerken met andere energiecoöperaties, gemeenten en initiatiefnemers en kennis delen met deze partijen.

4. Waardepropositie

Het leveren van duurzaam opgewekte windenergie is op zich niet uniek, ook commerciële energiemaatschappijen leveren zogeheten 'groene stroom'. Wat de Windvogel echter onderscheidend maakt, is het feit dat het gaat om een coöperatie van burgers. Hierbij gaat het niet alleen om het leveren van duurzame energie. De coöperatie is ook gericht op het verenigen van burgers. Door krachten te bundelen, wil de Windvogel burgers een rol geven in de energietransitie, want de coöperatie heeft de overtuiging dat de burger hierin onmisbaar is.

Leden hebben zeggenschap over de organisatie en zijn daarmee mede-eigenaar van de molens die de coöperatie in bezit heeft. De opgewekte energie van de molens kan worden afgenomen door de leden of wordt verkocht aan energiemaatschappijen. Daarnaast kunnen leden geld uitlenen aan de coöperatie. De Windvogel kan met de opbrengsten van de molens en de middelen van de leden investeren in nieuwe projecten.

De Windvogel ziet geen concurrentie in andere bedrijven of initiatieven. Het is een coöperatie die bestaat voor haar leden en niet voor andere instanties of aandeelhouders. De organisatievorm is gemakkelijk te kopiëren. De statuten van de Windvogel zijn openbaar, waarmee het voor anderen mogelijk is om deze statuten te gebruiken. Dit is ook in de afgelopen jaren gebeurd en de Windvogel heeft daaraan mee geholpen. De Windvogel gaat graag de samenwerking aan met andere (wind)coöperaties en met initiatieven van burgers om duurzame energie te bevorderen.

5. Community

De belangrijkste deelnemers van de community rondom de Windvogel zijn de burgers die lid zijn van de coöperatie. Zonder de leden heeft de coöperatie geen bestaansrecht en kan de Windvogel zijn waardepropositie niet waarmaken. De afspraken en rollen binnen de coöperatie zijn vastgelegd in de statuten van de organisatie. De bestuurders worden gekozen door de leden.

Het bouwen van een windturbine wordt niet door de coöperatie gedaan, maar door een externe leverancier, zoals Energon. De gemeente is nodig voor toestemming om een windmolen in een bepaald gebied te mogen bouwen. Het geld om een windmolen te kunnen bouwen wordt gegenereerd vanuit de coöperatie, maar ook banken kunnen de windmolen financieren in de vorm van een hypotheek. Dit kunnen verschillende banken zijn per project. Er wordt gekeken met welke banken de coöperatie in zee wil gaan, omdat duurzaamheid hoog in het vaandel staat bij de coöperatie.

De eindgebruikers, de leden van de coöperatie, dienen aangesloten te zijn bij energieleverancier Anode om de opgewekte energie van de molens in huis te ontvangen. Daarnaast wordt de opgewekte energie van de molens die in bezit zijn van de coöperatie ook

verkocht aan energieleveranciers. Afhankelijk van de offertes/prijsafspraken met verschillende energieleveranciers gaat de Windvogel een contract aan.

6. Resultaten

Zoals hierboven vermeld, creëert de Windvogel met haar activiteiten een aantal waarden. Ten eerste is de opgewekte energie duurzaam. Hiermee draagt de Windvogel bij aan het verbeteren van het leefklimaat van mensen op de lange termijn. Duurzame energie is milieuvriendelijk en zorgt ervoor dat mensen niet langer afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen. Ten tweede brengt de Windvogel burgers (in wijken) bij elkaar: door betrokkenheid bij de coöperatie ontstaan er sociale verbindingen. Ten derde zorgt de coöperatie er in diverse projecten ook voor dat andere voordelen dan de energielevering ten goede komen aan de burgers in de wijk. Dit gebeurt bijvoorbeeld in een project in Limburg, waar met de opbrengsten van de opgewekte energie internet voor de wijk is aangelegd. Op deze manier creëert de Windvogel draagvlak voor het plaatsen van een windmolen en een andere beleving van de windturbine. Iets dat niet van buiten komt, maar 'van ons' is. Het creëert nieuwe sociale cohesie in de buurt, door mensen (letterlijk) weer te verbinden met elkaar.

7. Conclusie

De Windvogel heeft inmiddels ruimschoots bewezen dat het businessmodel levensvatbaar is. De coöperatie van burgers bestaat al bijna 25 jaar, is door de jaren heen sterk gegroeid in ledenaantal en heeft diverse windmolens weten te plaatsen. Ook financieel gaat het goed met de coöperatie, wat aangeeft dat de transactievormen in het businessmodel goed werken. Het concept is zeker kopieerbaar en de Windvogel deelt haar kennis graag met andere burgerinitiatieven die gericht zijn op duurzame energie.

De casus van de Windvogel laat zien dat een coöperatie een goed business model kan zijn voor burgerinitiatieven. De burgers zijn de leden, wat er voor zorgt dat de kracht van individuele burgers wordt verenigd om een gezamenlijk doel te bereiken. Want in je eentje kun je geen windmolen bouwen.

Postadres: De Windvogel, Postbus 2183, 2800 BH Gouda

Bezoekadres: Herculesplein 5, 3584 AA Utrecht

E-mail: info@windvogel.nl

Telefoon: +31 (0) 30 32 00 702

Website: <http://www.windvogel.nl/>

Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=_5uIGPCTIbo

Casusauteur: Frank Tigchelaar, student Bedrijfskunde MER, Hogeschool Utrecht